

ODBORNÝ SEMINÁŘ "KOMPLEXNÍ ŘEŠENÍ POVODÍ ŘEKY ODRY PO POVODNÍCH V ROCE 1997" V OSTRAVĚ

Dne 22. ledna 1998 se konal v Ostravě odborný seminář na téma "Komplexní řešení povodí řeky Odry po povodních v roce 1997". Podnětem k uspořádání tohoto semináře byly závěry mezinárodní konference ministrů ŽP Polské republiky, Spolkové republiky Německo a České republiky, která se konala dne 22. srpna 1997 ve Štětíně, několik týdnů po červencových povodních. Tato konference se konala v rámci řešení úkolu "Preventivní ochrany před povodněmi formou územního plánování". Při tom je sledována možnost využití zkušeností holandských odborných orgánů a organizací nabízená Evropskou unií.

Při absenci regionálního exekutivního orgánu pro Severní Moravu a Slezsko projevil iniciativu Sdružení pro obnovu a rozvoj severní Moravy a Slezska v Ostravě a ve spolupráci s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků uspořádalo odborný seminář, kterého se kromě zástupců ministerstev životního prostředí, zemědělství, dopravy a spojů a pro místní rozvoj ČR zúčastnili rovněž generální konzulové ČR v Katovicích a Polské republiky v Ostravě, vedoucí pracovníci Povodí Odry a.s. a zejména pak zástupci orgánů a organizací Nizozemského království. Cílem semináře bylo dohodnout se na opatřeních, která by měla být českou stranou sledována, prosazována či doporučována při dalším procesu realizace závěrů štětínské konference.

Zhruba 180 odborných účastníků přivítal ředitel Sdružení Ing. Chytka, který uvedl jednání otázkou, zda máme doufat, že další povodeň červencového rozsahu přijde zase až po 100 letech, či zda se může opakovat kdykoliv, a tudíž se na ni připravit.

Ing. Bízek, CSc. - náměstek ministra ŽP ČR, který byl ministrem určen jako garant účasti ČR na tomto mezinárodním úkolu, zdůraznil ve svém příspěvku jako prvořadý úkol využít pro požadované řešení metody územního plánování v syntéze pojetí technického a ekologického. Připomněl rovněž příslibem finanční účast Evropské komise.

Náměstek ministra dopravy a spojů ČR Ing. Petr Forman mimo jiné zdůraznil nabízející se příležitost využít řešení úprav v povodí Odry proti povodním i pro vytvoření podmínek pro umožnění splavnosti Odry až do Ostravy. Jeho příspěvek byl později v rámci diskuse doplněn známým propagač-

rem vodní cesty Odra - Dunaj Ing. Kubcem a nový námět na územní řešení v prostoru vodního díla Ratiboř na řece Odře odstraňuje některé sporné a odmítané dopady jeho realizace na naše území v hraničním úseku řeky Odry.

Obsáhlé a fundované informace o vzniku, průběhu a následcích povodní podali generální ředitel Povodí Odry a.s. Ostrava Ing. Jiří Šašek a technický ředitel téhož podniku Ing. Otto Brosch. Účastníci semináře tak získali otevřený pohled na okolnosti celé přírodní katastrofy i na možnosti, jak se jí v opakovaném případě v určité míře vyvarovat. Jednoznačně se prokázal kladný vliv přehradních i jiných vodních nádrží. V mezinárodním měřítku se ukázalo, že 6 % z celkového povodí řeky Odry, které jsou na území ČR, bylo jako centrální srážková oblast zdrojem katastrofy na zbývajících 94 % povodí. A že tudíž opatření na těchto 6 % má rozhodující účinnost.

Ve vystoupeních holandských účastníků semináře p. T.H.A. Kouwenaara - tajemníka Velvyslanectví Nizozemského království v Praze, p. Michela Tonnejcka z ministerstva dopravy, veřejných prací a vodního hospodářství Holandska, p. Dick van Leussena z odboru ochrany hrází provinčního úřadu Gerderland a pp J.K. Maka, H. Broerse a D. De Jonga z firmy ARKADIS byly uvedeny zkušenosti s opatřeními proti povodním, které v Holandsku způsobují řeky Rýn a Maasa, přístupy k řešení, realizaci, údržbě, financování apod. Jde o obor činnosti, který má v Holandsku stáletou tradici, a i když krajina Holandska se od krajiny Beskyd a Jeseníků silně liší, může být jistě v mnoha směrech zdrojem použitelných informací i pro nás.

Výsledkem tohoto odborného semináře jsou závěrečná doporučení pro "Nadnárodní program povodí Odry s přesahem do zahraničí", jak byla zformulována ustavenou komisí. V nich jsou zakotveny i připomínky a doporučení z obsáhlé diskuse.

1. Zajistit ve smyslu závěrů mezinárodní konference ministrů Spolkové republiky Německo, Polské republiky a České republiky, konané dne 22.8.1997 ve Štětíně, účinnou účast vládních orgánů ČR na činnosti vládních orgánů SRN a Polska při komplexním řešení, přípravě a realizaci opatření, která v povodí Od-

ry mají zajistit maximální možnou ochranu před povodněmi a záplavami.

2. Sjednotit mezirezortní stanoviska orgánů ochrany přírody a orgánů vodního hospodářství v oblastech budování přehradních nádrží s retenčním účinkem, využívání říčních niv k řízeným inundacím s cílem zvýšení retenčního účinku, a optimalizace charakteru břehových porostů. Za tím účelem aktualizovat rovněž cíle Směrného vodohospodářského plánu.
3. Při komplexním řešení protipovodňových úprav v celém povodí řeky Odry na území Polské i České republiky sledovat rovněž řešení zvýšení splavnosti úseku Štětín - Kozlí a prodloužení splavného úseku až do Ostravy. S tímto cílem využít zejména vodní dílo Ratiboř na území Polska k nadlepení vodní bilance na řece Odře.
4. Na základě komplexního řešení protipovodňových úprav v povodí řeky Odry aktualizovat příslušné územní plány velkých územních celků. Dále iniciovat aktualizace územních plánů obcí ohrožených v důsledku jejich polohy povodněmi. Provést funkční využití zón dotčených inundací.
5. Po vyhodnocení dosavadních předpisů zajistit zpracování, projednání a schválení "Směrnice pro stavby v územích zátopových" pro usměrňování stavební činnosti a provozování staveb stávajících i nově budovaných v inundovaných územích.
6. Zařadit protipovodňovou ochranu do programu Česko-polské skupiny plánování na hraničních vodách /PL/, do skupiny hydrologické /HYP/ a do skupiny realizační /R/, které podléhají českým a polským zmocněncům pro hraniční vody a problematiku s nimi návaznou.
7. Vytvořit komisi pro koordinaci efektivnějšího využití všech dostupných finančních zdrojů /státních, místních, EU/ k řešení prioritních akcí v regionu.
8. Při řešení opatření v povodí řeky Odry využít zkušenosti Nizozemí s vodním hospodářstvím a ochranou před povodněmi.
9. Zajistit společný postup všech orgánů České republiky při definování návrhů pro "Nadnárodní program povodí Odry

s přesahem do zahraničí", o jehož vytvoření rozhodla mezinárodní komise ministrů Polské republiky, Spolkové republiky Německo a České republiky 22.srpna 1997 ve Štětíně v rámci řešení "Preventivní ochrany před povodněmi formou územního plánování".

Nesporným přínosem odborného semináře bylo také okamžité ustavení pracovní skupiny pro koordinaci protipovodňových aktivit v povodí Odry strukturované do tří úrovní:

- Vrcholové vedení na úrovni náměstků ministrů MŽP, MZe, MMR a MDS České republiky,
- Řídící skupina na úrovni ředitelů odborů výše uvedených ministerstev ČR,
- Výkonná skupina - řídicí skupina doplněná zástupci organizací působících v povodí Odry.

První řádné zasedání pracovní skupiny se konalo již 12. února 1998 v Ostravě.

Loňské povodně a jejich následky měly svůj odraz v mnoha zdánlivě nesouvisjících oborech. Otázky vznikly nejen v oblasti vodohospodářské či stavebně-inženýrské, ale rovněž na příklad v požadavcích na politiku, ekonomy, psychology, atd. Svou odpověď musí hledat i územní plánovači.

Povodněmi zasazené území severní Moravy a Slezska - povodí řek Odry a Moravy, je z hlediska základní koncepce organizace území řešeno územními plány velkých územních celků Jeseníky a Ostravské sídelní aglomerace, schválenými již vládou ČR po r. 1990. Kromě toho je v současné době ve stadiu projednaného konceptu Územní plán VÚC Beskydy a v počátečním stadiu prací je Územní plán VÚC Opavska. Již z dřívější doby však existují schválené rajonové plány Beskyd a Oderských vrchů. Červencové povodně jednoznačně prokázaly,

že v povodí těchto řek, na nichž jsou v jejich horních tratích retenční vodní nádrže - Ostravice, Morávka a zejména Moravice, vodní přívaly větší škody nezpůsobily. Hlavní lidské a materiálové katastrofy se odehrály v povodích těchto řek, na kterých tyto retenční nádrže nejsou - Morava, Opava, Opavice, Bělá, resp. mají pouze lokální význam - v povodí Bečvy. V minulosti bylo ve Směrném vodohospodářském plánu uvažováno v povodí řek Odry a Moravy s desítkami dalších vodních nádrží např. Hanušovice, Dubicko, Teplice n.B., Nové Heřmínovy, Rožnov, Horní Lomná, Spálov, Jeseník n.O., a další. Některé z nich jsou v územních plánech VÚC respektovány, některé byly v minulých letech jako rezortní gigantomanie z územních plánů vyloučeny, u některých respektovaných je snaha obcí a ochránců přírody je ještě dodatečně vyloučit.

Značnou reteční a zpomalovací schopnost prokázaly rovněž přírodní říční nivy Moravy a Odry, ale bohužel, i některé neplánované poldry - ostravský městský obvod Nová Ves, Otrokovice. Při tom o možnostech využití některých území v povodí řeky Moravy pro řízenou inundaci se vedly a vedou složité spory mezi několika rezorty. I zde se liší názory vodohospodářů a ochránců přírody.

Pod dojmem loňských povodní bude nutno se k některým lokalitám znovu vrátit, aktualizovat názory jak na vodní nádrže, tak i na řízené inundace a rozhodnout o zákonitě nekončících sporech mezi vodohospodáři, ekology a často extrémními občanskými aktivisty. Závěry je pak nutno vtělit do aktualizovaného Směrného vodohospodářského plánu a jeho prostřednictvím do případných změn a doplňků územních plánů VÚC. Že tím definitivně skončí spory o té či oné lokalitě, nelze jistě doufat. Nemluvě o zásadním negativním názoru ekologů a občanských sdružení na vodní nádrže jako takové.

Ale schválený územní plán bude aspoň pro investora závaznou oporou. A před zabezpečením ochrany životů a majetku našich občanů musí jít některá úzce resortní hlediska stranou.

Dalším úkolem územních plánovačů budou rovněž aktualizace územních plánů obcí, které celé, nebo případně jejichž části leží v inundovaných územích. Jsou případy, kdy samosprávy s odvoláním na zájmy obce vynucovaly možnost výstavby i v říčních nivách, na březích vodotečí - o jednotlivých stavebnících ani nemluvě! - a kdy naopak vodohospodářské orgány projevovaly k využívání těchto ploch pro novou výstavbu nežádoucí benevolenci. Je mnoho územních plánů obcí, ve kterých hranice inundací chybí vůbec a při jejich projednávání to příslušným orgánům a organizacím nevadilo. Nyní bude nutné provést vytypování obcí, jichž se problém záplav může týkat a následně ověřit, zda bude zapotřebí provést v jejich územních plánech změny a doplňky. Jednak vyloučit možnosti nové výstavby na nevhodných zátopových plochách, jednak řešit možnosti ochrany stávajících staveb před vlivem povodňových přívalů. Při aktualizaci těchto územních plánů obcí musí najít pořizovatelé - územní plánovací orgány okresů, měst a obcí maximální vstřícnost u příslušných vodohospodářských institucí. Loňská povodeň nastavila nové limity.

Červencové povodně, při kterých v mnoha říčních profilech překročil průtok vody Q100 /v Bohumíně Odra o 50 %/ a na přehradě Šance překročila povodňová vlna o 60 % hodnotu vody 1000-leté !!!!!, zvedly zásadně laťku pro opatření protipovodňové ochrany, které se musí v prvé řadě promítnout v územních plánech jak VÚC, tak měst a obcí. A spoléhat na to, že příště takhle zaprší až za dalších 100 let, by asi nebylo na místě!

Marie Rozhonová